

BUTLLETI

DEL GRUP D'ESTUDIS SITGETANS

Any III

Juny 1978

N.º 10

Memòria anual 1977

L'any 1977 ha vist, diríem, la consolidació del Grup d'Estudis Sitgetans en tots els seus aspectes.

Des d'un punt de vista purament intern cal destacar l'augment considerable de socis, especialment a partir del mes d'octubre, ja que de 37 associats legalment inscrits en finalitzar l'any anterior s'ha passat a un nombre de 67 en acabar l'actual. També ha augmentat progressivament el nombre de persones assistents a les assemblees del Grup d'Estudis.

És interessant començar el resum de les activitats anyals de l'entitat resseguint les assemblees del Grup d'Estudis. Se n'han celebrat nou, i, com l'any anterior en cada una d'elles un soci de l'entitat ha parlat d'algun tema d'interès per a la cultura de Sitges. Així, a l'assemblea del 14 de gener va parlar Jacint Sastre Descarrega sobre «Cent anys de la indústria del calçat a Sitges»; a la del 18 de febrer ho féu Vinyet Panyella sobre «El poeta Trinitat Catasús i la seva obra»; el 31 de març, Joan Puig i Mestre sobre el tema «Per què vaig fundar una impremta, amb motiu dels cinquanta anys de la fundació d'aquesta»; a la del 20 de maig parlà Lluís Jou sobre «El per què d'un Museu Marítim a Sitges»; a la del 17 de juny, Salvador Picas i Fíguls tractà el tema «Sorpreses, geografia i narracions sitgetanes», amb notes disperses de geografia i toponímia locals; a la del 21 de setembre parlà David Jou i Andreu sobre el tema «Sitges i La Higuera», referint-se a les relacions dels sitgetans amb la fundació d'aquella ciutat andalusa; a la del 4 de novembre Màxim Pie parlà de miniatures navals i mostrà als assistents un total de disset models d'embarcacions, i, per fi, el 16 de desembre, Josep Picas i Julià s'ocupà de «L'epidèmia del còlera a Sitges l'any 1854». Totes les assemblees han tingut lloc a la Biblioteca Popular «Santiago Rusiñol». Amb aquest motiu el G.E.S. fa constar el seu agraïment a la Directora de la Biblioteca.

En l'aspecte exterior el Grup d'Estudis ha

dut a terme les següents activitats. En iniciar-se l'any, el dia 11 de gener la Junta expressà el seu condol per la mort de l'artista Pere Pruna, tan relacionat amb Sitges, en especial en els moments de la postguerra. També pel gener, i a la vista dels punts inspiradors de la Campanya per a la Salvaguardia del Patrimoni Natural, endegada pel Congrés de Cultura Catalana, es féu arribar a la direcció de dita Campanya l'adhesió del G.E.S. als seus objectius, fent notar especialment la necessitat de protecció en què es troba el massís del Garraf. El dia 25 de febrer organitzà una conferència d'Anscari Manuel Mundó, membre de l'Institut d'Estudis Catalans i arxiver de la Corona d'Aragó, sobre el tema «Ramon de Sitges», oficial de la Cancelleria d'Alfons I, que fou il·lustrada amb diapositives i resultà de gran interès. Col·laborà especialment en l'organització d'aquest acte el senyor Ventura Sella. En l'assemblea del 31 de març es decidí unànimement celebrar un sopar d'homenatge a Joan Puig i Mestre, en ocasió del cinquantè aniversari de l'establiment de la seva impremta, La Puntual, que fou la de les revistes «La Punta», «Gasetta de Sitges» i «Ba-luard de Sitges». El sopar va tenir lloc el dia 15 d'abril al restaurant La Nansa, amb assistència d'unes setanta persones, entre elles un delegat de l'Ajuntament, el senyor Rector i els presidents del Casino Prado i del Retiro. El dia 9 de maig l'Ajuntament de Sitges demanà a la nostra entitat que anomenés un representant per a la constitució d'una Comissió per a la redacció d'un catàleg i Pla Especial Històric-Artístic de Sitges juntament amb representants de l'Ajuntament, de la Delegació Provincial del Ministeri d'Educació i Ciència, de la Delegació Provincial del Patrimoni Artístic i del Col·legi d'Arquitectes de Catalunya. Per part del G.E.S. foren nomenats els senyors Ramon Artigues, Isabel Coll, Antoni Vigó i Angels Parés. Cal constatar, però, que la Comissió es reuneix una vegada, i mai més ha estat convocada pel

seu President, un regidor de l'Ajuntament.

El 15 de maig, i com a culminació d'una sèrie de reunions i de contactes en els quals la nostra entitat, junt amb la del Museu de Vilafranca, fou activíssima, es constituí a Sant Martí Sarroca l'Institut d'Estudis Penedesencs, entitat cultural d'àmbit comarcal en la que cal tenir grans esperances.

El dia 28 de maig tingué lloc al Saló de Sessions de l'Ajuntament de Sitges, regalat al poble pel Dr. Bartomeu Robert l'any 1900, un parlament d'Octavi Saltor sobre el tema «El Dr. Robert, ciutadà». Amb ell s'encetaren els actes d'homenatge al Dr. Robert amb motiu del 75.^è aniversari de la seva mort i coincidint amb la campanya ciutadana barcelonina per al restabliment en aquella ciutat del monument a l'il·lustre sitgetà. Dits actes consistiren en l'esmentada conferència; en una exposició de documents, fotografies, diaris, etc., referents a la vinculació sitgetana del Dr. Robert i que fou instal·lada en el propi Saló de Sessions de l'Ajuntament; i, per últim, en una conferència a càrrec del Dr. Gallart-Esquerdo sobre el tema «El Dr. Robert, metge i catedràtic», que se celebrà a la Biblioteca el dia 3 de juny. D'aquests actes se n'edità, gràcies a la col·laboració de la Caixa d'Estalvis i Mont de Pietat de Barcelona, un petit recordatori, amb escrits d'Octavi Saltor, del Dr. Gallart i de Ramon Planes. Es completà l'homenatge al Dr. Robert amb una sèrie de peticions elevades pel G.E.S. a l'Ajuntament sitgetà que són les següents: 1.ª) Que l'Ajuntament col·loqués en el Saló de Sessions la placa de Fill Predilecte amb el nom del Dr. Robert; 2.ª) Que l'Ajuntament dediqués al Dr. Robert el nom d'un carrer; 3.ª) Que l'Ajuntament restaurés la inscripció del monument al Dr. Robert situat davant de la Casa de la Vila. D'aquestes tres peticions l'única que fou atorgada va ser la darrera, ja que la segona ho fou solament en part i la primera va ser tàcitament desestimada.

El mes de març s'havien iniciat obres de restauració de la façada de la Casa de la Vila, on aparegueren diverses finestres de l'antic castell. Pel juny en sortí la porta antiga, i llavors el G.E.S. s'adreçà a l'Alcaldia per tal que la porta quedés a la vista. Davant de l'oposició contrària dels serveis tècnics municipals la petició va ser desatesa.

El mes de juliol l'Ajuntament de Sitges decidí anomenar Fill Predilecte a Salvador Soler i Forment. El G.E.S. s'adherí a la proposta, i al

mateix temps va fer arribar a Salvador Soler la felicitació dels socis.

El 9 d'octubre s'inaugurà a la platja de Sant Sebastià el Monument a Santiago Rusiñol, senyor del Cau Ferrat. L'Ajuntament demanà la col·laboració del G.E.S. i, tot i l'escàs marge de temps, es decidí que el millor que es podia fer era, a mena de recordatori, l'edició d'uns *Goigs a Sant Rusiñol*, amb lletra de Pere Mas i Pareira, fill de qui fou Secretari de l'Ajuntament de Sitges, Claudi Mas i Jornet, i mort enguany a l'Argentina. Per poder fer l'edició, el G.E.S. s'adreçà a l'Alcaldia per demanar-ne el patrocini de l'Ajuntament. L'Alcalde, senyor Vicenç Ibáñez, preferí patrocinar-los particularment, i, així, el 9 d'octubre, van estar enllestits els esmentats *Goigs*, estampats a la impremta de «El Eco de Sitges».

Pel novembre, per fi, aprofitant que s'havia enderrocat el Monument als Caiguts en la guerra civil, situat al Baluard, la secció d'Arqueologia de la nostra entitat va creure oportú realitzar-hi unes excavacions. Després d'haver obtingut el permís municipal s'efectuaren aquestes en una cata que arribà a tenir 2,73 metres de profunditat i que tenia per objectiu conèixer l'antiguitat aproximada del reple del Baluard. Es trobarem nombroses restes de ceràmica i de runa, i quatre medalles.

Esment a part mereixen les publicacions del G.E.S. que, de mica en mica es van convertint en la tasca més important de l'entitat. Per començar, el «Butlletí» si bé ha continuat essent quadrimestral i la seva aparició ha estat, especialment en els tres darrers números, molt retardada per causes alienes a la nostra organització, ha duplicat el seu nombre de pàgines, passant de tenir-ne quatre a vuit. Hi han aparegut articles de Isabel Coll, Ignasi Muntaner, Josep Carbonell i Gener, Antoni Vigó, Santiago Casanova, Vinyet Panyella, Angels Parés i David Jou i Andreu. Per seguir, per Sant Jordi, festa del llibre, va aparèixer el primer volum de la nostra col·lecció «Estudis Sitgetans»: és la reedició facsimil de l'*Assaig històric sobre la Vila de Sitges*, de Joan Llopis i Bofill, amb un pròleg de Josep Carbonell i Gener. L'edició ha estat un èxit, ja que en sis mesos ha estat despatxada en gairebé un 80 % dels exemplars. Cal agrair l'ajuda de l'Ajuntament de Sitges, que adquirí cent exemplars com a col·laboració especial.

Pot esmentar-se, en aquest capítol de publicacions, el programa-recordatori dels actes com-

memoratiu del 75.e aniversari de la mort del Dr. Robert i dels *Goigs a Sant Rusiñol, pare dels sitgetans*, esmentats anteriorment.

Per fi, només unes causes absolutament alienes al Grup d'Estudis han impedit que el segon volum de la col·lecció «Estudis Sitgetans» estigués a les vostres mans l'any 1977, si bé ha sortit amb data d'aquest any. Es tracta del llibre *Càntic del Vinyet i altres poemes*, de Salvador Soler i Forment, que constitueix gairebé una antologia. L'edició ha estat patrocinada pel senyor Vicenç Ibáñez Olivella, que ha volgut oferir-la a Salvador Soler en record de la seva proclamació de Fill Predilecte de Sitges, i confiada al G.E.S. Cal, doncs, expressar aquí el nostre reconeixement.

L'esforç i treball dels nostres associats no es limita estrictament al àmbit del G.E.S. sinó que, molt al contrari, han treballat en diverses esferes. Així, cal destacar dins d'aquest any la

publicació del treball de mossèn Santiago Casanova de la *Col·lecció de Goigs de la Parròquia de Teià*; Lluís Jou veïe publicat pel Museu de Vilafranca el seu treball que obtingué el Premi de Sant Ramon de Penyaforat-1977, *Notes per a l'estudi de la Marina de Sitges (1840-1880)*; David Jou i Mirabent publicà el tercer llibre de poemes, Premi Martí Dot-1976, *Diminuta imatge*; M.ª Dolors Mirabent i una llarga llista de col·laboradors, gairebé tots membres del G.E.S. han fet possible la publicació de la Biblioteca Santiago Rusiñol *Cent anys de premsa sitgetana*, i Josep Carbonell i Gener ha editat el seu estudi sobre *Josep Bonaventura Falç*. Ganes de treballar, doncs, no ens en falten.

Podem cloure, en conjunt, aquesta Memòria, amb la satisfacció de veure la tasca complerta, i amb fonamentada esperança de devenir, aviat, una institució cultural reconeguda a Sitges i a fora, i de poder oferir al nostre poble el fruit del nostre esforç.

Allò que els avis em van contar

Molts es pensen que l'afició que tinc a la muntanya em ve d'aquests darrers anys i no es ben bé així. Tot això ho porto de petit, perquè vaig tenir uns avis molt bons per explicar-me tot el del passat, principalment l'àvia materna, que tenia molta gràcia per contar coses als de casa i els fets històrics que recordava; i recorria amb la memòria les pedreres, tant de Sitges com del terme de Sant Pere de Ribes, on treballava el seu marit, l'Anton Figuls, el picapedrer, del qual tinc uns petits records d'infantesa. Va treballar molt de temps a la Quadra de Garraf, a la Pleta, les masies de Ribes i, per últim, a Maricel, sota les ordres de Miquel Utrillo.

La meua àvia era la neta més gran del traïner que anava de Sitges a Sant Boi abans de fer-se la carretera actual, i portava els paquets amb els seus animals de càrrega, i a Sant Boi ho recollien per portar-ho a Barcelona. Sempre em deia que el tros més escabros era el de Vallcarca a Garraf, que era el més perillós de passar amb els animals per la por d'estimbar-se. En cas de pluja o vent feien la volta per cal Amell i baixaven per la serra Llarga. Aleshores els animals s'abeuraven en un lloc anome-

nat el Gorg. Avui els fills de Campdasens encara ho diuen: era el torrent de la Falconera, on sempre hi havia poca o molta aigua procedent de les escorrisses del torrent i formava un bassot. Això va desaparèixer en fer-se la carretera actual.

La diligència de Sitges a Vilafranca i Barcelona, segons ens conta l'Emerencià Roig i Raventós en el seu llibre «Sitges dels nostres avis», sembla que va ser assaltada per malfactors, com a les pel·lícules de l'Oest americà. Això m'ho ha contat gent d'Avinyonet. Una vegada els van descobrir en un mas avui abandonat i aterrat, que es deia Nargó, entre Olesa de Bonesvalls i Avinyonet, tirant cap a l'Ordal. Allà hi ha un camí perdut que anava a sortir a la carretera, entre ambdues poblacions i en diuen el nom geogràfic de «Pas dels Lladres». A Nargó hi ha el començament de la riera del seu nom, i a Avinyonet diuen que és el tros més llarg de la Riera Gran, que els sitgetans en diem riera de Terramar, aquesta riera va agafant els noms dels pobles per on passa amb els seus ramals diversos.

En aquests últims anys hi ha hagut molta polèmica sobre el nom «les botigues de Sitges»,

al final de les costes de Garraf. És molt fàcil que hi hagués hagut alguna barraca perquè la travessia de les costes era pesada, i més si trobaven dificultats o tempestes en el camí.

De l'avi patern, tinc el record de les passejades que fèiem els diumenges al matí pels entorns de la Vila. Ell em va contar perquè va venir al nostre poble, pels voltants de l'any 1860 quan treballava de fuster a Roda de Ter i tenia divuit anys. Van passar els traginers de Ripoll amb els sis matxos i els dos carros i es van posar a l'hostal on ell s'estava hostatjat, i es va trobar que un dels traginers era del seu poble, de Perafita, i van dir que anaven a Sitges, i al cap de poc de temps van tornar carregats de vi cap a Ripoll, i en posar-se a l'hostal és quan van parlar amb ell, li van fer l'elogi d'aquest poble i li van dir que la gent anava a les Amèriques amb els vaixells. El van engrescar, va dir adéu a la família i el dia que tornaren a passar els traginers cap a Sitges se'n va anar amb ells amb la intenció de venir a Sitges per anar a les Amèriques, però va resultar que el vaixell havia marxat el dia abans i va quedar en terra. Aquí va veure el campanar, com deia ell, es va casar i es va quedar.

Ara em pregunto què venien a fer els traginers de Ripoll a Sitges, perquè estant amb els estudiosos, i hi estic molt de gust, m'ha vingut al pensament aquest fet i per tal d'investigar-lo he comprat llibres del Ripollès que parlessin del passat d'aquesta comarca. He vist que la indústria més forta del Ripollès eren les fargues, el que tenia més nom del treball que feien eren les armes de foc i van entrar en decadència cap a l'any 1860.

El dia de Tots Sants vaig anar a Ripoll per tal de desxifrar-ho i vaig parlar amb el senyor Eduard Graells, l'home més entès i que havia estudiat més sobre les fargues ripolleses, i en parlar-li jo de les preguntes que volia fer-li, la meua sorpresa va ser total perquè estava enterat de tot. De la farga de Campdevàrol enviaven grans remeses de claus per enviar a Ultramar, per mitjà dels traginers de Ripoll i consignades als comerciants del nostre poble. Aleshores venien a Sitges, descarregaven la mercaderia i anaven a carregar, tant a Sitges com a Vilanova, com m'havia dit l'avi. Quan en David Jou ha estudiat la intervenció dels sitgetans en la fundació de la Isla Cristina, ja es va trobar amb els carregaments de caixes de claus cap aquell lloc. Ja veieu la relació comercial de

Ripoll amb Sitges en el segle passat.

Després de la Festa Major, quan vaig a passar uns quants dies en diferents llocs perquè m'agrada conèixer paisatges nous, és curiós que sempre tinc la sort de trobar-me amb persones conegudes i un dia, en el moment d'entregar el carnet d'identitat al fondista, un veí que era allà va dir-me que també era fill de Sitges. Jo no el coneixia però ell sí que em va conèixer i em va dir qui era, perquè era de la Federació de Joves Cristians com jo, però per raó de la guerra i d'estar separat de la família no havia tornat a Sitges.

Ara fa dos anys, quan vaig estar a Gósol vaig fer gran amistat amb el senyor Boixader, que és un gran muntanyà (perquè el nom de Berguedà ve de muntanyà); aquest senyor fou molt amic de l'escultor Jou i em va fer grans lloances del monument funerari que va fer a Berga, i que realment val la pena de veure. Ell em va explicar tota la geografia del Berguedà i el recorregut que feia la transhumància des del Pirineu a les altres comarques catalanes. Aquí al Garraf venia la comunitat de cinc pobles diferents del Berguedà: Castellar de N'Hug, la Pobla de Lillet, Saldes, Vallcebre i Bagà. Cada comunitat del Pirineu tenia el seu lloc per anar. També una altra cosa que em va explicar, i això he pogut comprovar que és cert, i és que la malvasia de Sitges, segons els historiadors, era el vi de postres de la cort dels Austries. A les cases pairals del Baix Berguedà i el Ripollès, la malvasia de Sitges la feien servir com a reforçament per als malalts.

De totes les coses de Sitges que he tingut més alegria de veure pels meus propis ulls és el treball pulcre de les dones sitgetanes en els brodats que feien el segle passat, i en una «crònica local» del setmanari ja en va contar alguna cosa el meu cosí Jacint. Aleshores, un dels homes que treballa més per al poble, com és el pare Muntaner va trobar el lloc on treballaven les dites broadores. Valdria la pena que les seccions fotogràfiques de Sitges traguessin del Castell de Perelada fotografies del treball de les broadores de la Vila.

Diuen els de fora que els sitgetans sabem fer propaganda de les nostres coses. Jo crec que no es sabem fer prou. Tenim la Festa Major que per a mi és la festa més important de l'any i la considero, jo que he voltat per moltes, la més alegre, perquè som un poble que hem sabut conservar els balls folklòrics sitgetans i la joven-

tut la segueix des de que comença fins que s'acaba. Amb això vaig sentir com un graller foraster deia: «Carat de poble, tocant sempre tocant, ni poder fer un «pitillo»! L'any passat, sent de la Comissió de Festes vaig demanar en una reunió que fessin una carta al Foment del Turisme perquè els fullets de propaganda per al turisme que són enviats a fora només posen una simple fotografia del castell de foc sense

posar el dia que es fa. Val la pena completar-ho posant-hi la data de la Festa Major. A més, de la Festa Major tenim dues sardanes que per tot Catalunya són considerades de les millors. Jo crec que no cal donar la culpa a ningú, sinó a la deixadesa per les nostres coses que d'un temps ençà s'ha apoderat dels sitgetans.

Salvador Picas

Els capitells de Maricel (II)

En el primer número d'aquest Butlletí vem publicar un article sobre els capitells de Maricel, explicant les circumstàncies que van portar a Sitges Pere Jou, i la vida de l'escultor mentre treballarà a Maricel. Voldríem, ara, poder analitzar detingudament cadascun dels capitells perquè tothom, en contemplar-los, hi trobés més i més al·licients.

El treball dels capitells començà, sembla, allà on el carrer de Fonollar desemboca al Racó de la Calma. Els dos primers són alegories de la gola i de l'abstinència. La gola és representada per un home gras, un bon burgès de l'Edat Mitjana, que s'està atipant voluptuosament. A la seva dreta, un porc immens i saludable. A l'esquerra, una gran bóta de vi, que no costa gaire d'imaginar plena, després d'una verema que els pàmpols i els gotims del fons ens permeten d'augurar favorabilíssima. Oposada a la gola, en espai i en significació, l'abstinència està representada per un home magre, famolenc i extenuat, que amb prou feina té força per sostenir un bacallà eixut que un gos, pell i ossos, li ensuma. El cisell ha treballat bé, el detall és fi i la caracterització és acusada.

Utrillo, quan Jou anava treballant en el gos d'aquest capitell, s'aturà a examinar l'obra: «Jou, aquest gos, com és que està en el mateix sentit que el porc de l'altre capitell? I la simetria? Hauria d'estar mirant cap a l'altra banda. No vem quedar així?». «Veurà: és que tenia gana i se m'ha girat». Fins a aquest punt arribava el detallisme de l'escultor: no podia admetre que, per un principi de simetria, una bèstia famolenc quedés d'esquena al menjar. Utrillo es divertí amb l'anècdota.

Pere Jou, treballant en una de les gèrgoles de Maricel

Una altra història referent a aquests capitells i prou significativa és la següent. Un dia, el senyor Urgellès, de Vilanova i la Geltrú, que dirigia la instal·lació elèctrica de Maricel, anà a veure l'Utrillo: «Què li passa al vostre escultor que sempre que em veu allà a La Xarmada passa la mar d'estona mirant-me i observant-me?». Utrillo no ho sabia. Al cap de pocs dies l'enigma restà aclarit: Jou observava el senyor

Urgellès, de carns opulentes, perquè l'havia pres per model de l'home gras del capitell de la gula. Pocs dies després, assabentat d'això, aquest senyor es presentà a l'escultor amb un dels seus treballadors, de cognom Cirera, molt prim. «Teniu. Aquí us presento un model per si el voleu fer servir per a l'home famolenc». Jou seguí la broma i, efectivament, l'home famolenc del capitell oposat representa el dit Cirera.

Jou continuà amb les allegories de la diligència i de la mandra. En la primera, un home atrafegadíssim, amb les faccions de Miquel Utrillo —home tan actiu—, amb quatre mans i quatre peus, que sembla que fa tard, que no dona l'abast, i un cèrvol al galop. Al fons, unes fulles de blat de moro empeses pel vent accentuen encara la sensació de velocitat i dinamisme. Al capitell de la mandra tot és endormiscament, lentitud, placidesa: l'home que dorm, voluminós i pacífic, la tortuga, el cargol, el cascall...

El tercer grup fa referència a la vida i la mort. La vida és representada per l'alegria d'una sardana; la mort, per la gravetat pausada i adolorida d'un enterrament.

Davant per davant d'aquesta sèrie de sis capitells, a les portes i finestres de l'altra banda del carrer, més capitells. Si tornem enrera, allà on ens havíem aturat per veure els primers capitells de què hem parlat, en trobem una parella que representa la construcció de Maricel. Al de l'esquerra, Utrillo, amb un compàs a la mà, presenta algun projecte a Mr. Deering, que, assegut, l'escolta amb interès. Al costat d'ells, dos paletes —Antonet i Josep Pascual— pugen al seu emplaçament un capitell amb l'escut de Maricel. El capitell de la dreta representa els constructors de l'edificació, tota la divertida companyia de paletes, fusters, serrallers, en les seves activitats pròpies. Jou aprofita per representar-s'hi ell mateix, esculpint un capitell, precisament. Al seu costat, el picapedrer Fígols enllesteix un bloc, un paleta prepara el ciment, un altre va posant maó sobre maó... És una escena quotidiana, captada directament, detallada amb minuciositat. Els rostres no són inventats: són, com hem dit, els dels seus companys de cada dia.

Seguim avançant. A la finestra següent trobem una altra parella de capitells. Comencen els inspirats en les faules d'Uriarte, que Jou anava llegint en l'obra didàctica de Montlau «Elementos de Literatura o Arte de Componer

Gárgola del Pescador. Maricel

en Prosa y Verso», que es venia a la llibreria de J. Verdager, a la Rambla, i que després de «todas las reglas de componer, espuestas con sencillez, con claridad, ilustradas con copia de ejemplos y agrupadas bajo un método nuevo, filosófico y muy adecuado para el aprovechamiento de los jóvenes», adjuntava com a paradigmes la «Epístola a los Pisones», d'Horaci, la «Poética» de Martínez de la Rosa i les esmentades «Fábulas literarias» d'Uriarte.

Però tornem als capitells. El de l'esquerra, ja situats a la finestra que dèiem, representa la faula «El oso, la mona y el cerdo». L'ós ha volgut exhibir les seves qualitats de dansaire. La mona no li veu cap gràcia i li ho diu. El porc, al contrari, l'aplaudeix frenèticament. L'ós, si més no —i en això supera moltes persones— és capaç de fer la reflexió següent: «Cuando me desaprobaba / la mona llegué a dudar; / mas ya que el cerdo me alaba, / muy mal debo de bailar».

El capitell de la dreta representa la faula «El oso y el amigo de los jardines», de Lafontaine. Un ós està aguantant una gran pedra sobre el cap de l'home. El primer que pensaria és que home i bèstia són enemics irreconciliables i que la bèstia, aprofitant l'ocasió, vol

acabar ràpidament aquella enemistat. No és pas això. Resulta que l'home i l'ós són amics, fins a tal punt que quan l'animal veu que una mosca passeja pel front del seu amic endormiscat se apropa de seguida a matar la mosca enutjosa. Certament: més val enemic intelligent que amic estúpid, conclou el poeta. En el mateix capitell Jou hi representa els modismes populars «ficar-se de peus a la galleda» i «fer la planxa». Al centre del dintell, la dita «agafar el rave per les fulles».

A la finestra immediata, dos capitells més. A l'esquerra, la faula —ara de Samaniego— «El asno cargado de reliquias». L'ase va amb el cap aixecat, petulant, satisfet, pensant que les reverències i adoracions del públic li són tributades. Ací encara ningú no li ha dit allò de: «...Yo infiero / de vuestra vanidad vuestra locura. / El reverente culto que procura / tributar cada cual este momento / no es dirigida a vos, señor jumento, / que sólo va en honor, aunque lo sientas, / de la sagrada carga que sustentas».

No ens cansarem de recomanar l'atenció al detall: la càrrega de l'ase, treballadíssima, reproduceix perfectament custòdies, copons i altres objectes de culte; cada rostre representa respecte, reverència; les faccions i el pas de l'ase palesen admirablement tota la petulància que la faula satiritza...

El capitell de la dreta es refereix a les conegudes faules clàssiques de «El corb i la guineu» i de «La guineu i la vinya». El primer que veurem, a la part més externa del capitell, són les dues escenes de la primera faula; a la dreta, «en la rama de un árbol, / bien ufano y contento, / con un queso en el pico, estaba un señor cuervo». La guineu, des de baix, el va adulant. La segona escena, al centre del capitell, representa el desenllaç: el corb sense formatge i la guineu que s'allunya, satisfeta. Finalment, a l'interior del capitell, «La guineu i la vinya». Ací, la guineu encara està contemplant el raïm amb avideses. Dintre de no gaire, després de les inútils provatures, vindrà allò de que «estan verdes».

La següent parella de capitells decora una porta. El de l'esquerra representa la faula d'Iriarte «El mono y el tirititero». La mona ha convidat totes les seves amistats perquè la vegin lluir les seves habilitats. Com a culminació de les seves «monadas principales», «imitando lo que su amo hacía, / ofrecerles pensó, porque la tarde / completa fuese y la sesión ame-

na, / con la linterna mágica una escena». Ja s'explicava, ja, la pobra bèstia «con locuaz despejo», però els circumstants «se confundían sospechando / que aquello era burlarse de la gente». Fins que l'amo, que arriba de sobte, aclareix l'enigma: «Majadero, / ¿de qué te sirve tu charla sempiterna / si tienes apagada la linterna?».

El capitell de la dreta alludeix a la faula clàssica de «La guineu i la màscara». «Que maca és, pensa la guineu! Però no té cervell...». Aquest capitell ja està seriosament perjudicat. L'aire de mar i uns camions que s'hi arrambaren massa hi han causat seriosos desperfectes.

A la finestra contigua, dos capitells sobre una mateixa faula: «Los huevos», d'Iriarte. Resulta que «Más allá de las islas Filipinas / hay una (que ni sé cómo se llama / ni me importa saberlo) donde es fama / que jamás hubo casta de gallinas / hasta que allá un viajero / llevó por accidente un gallinero». Aquest és el principi de la faula i el motiu del capitell de l'esquerra, on es veu el viatger en qüestió, amb ous i gallines, despertant la curiositat dels naturals de l'illa. La faula segueix: les gallines van proliferar tant que aviat els ous eren l'element habitual de l'alimentació d'aquella gent. S'organitzaren concursos de diferents maneres de condimentar els ous. A la fi, «... todos eran inventores / y los últimos huevos los mejores. / Mas un prudente anciano / les dijo un día: presumís en vano / de esas composiciones peregrinas. / Gracias al que trajo las gallinas». El segon capitell s'ocupa d'aquest desenllaç de la faula. El «prudente anciano» resulta ser un vell irascible que té agafat per l'orella l'últim inventor premiat. Tot plegat, les expressions, els vestits, les paelles, ha estat treballat amb minuciositat i intel·ligència.

I ací s'acaben les faules, però no els capitells de'n Jou. En un altre article parlarem dels restants. Els que avui hem vist ja constitueixen, per la seva perfecció formal, per la seva fresca ironia, per la força i la gràcia, una d'aquelles obres magistrals de joventut en què l'escultor —com tants artistes en la història— s'ha complagut tota la vida, s'hi ha estimulat, i algun ha sofert pensant en la dificultat de superar-la.

Publicacions del Grup d'Estudis Sitgetans

Col·lecció 'Estudis Sitgetans'

Títols apareguts

- 1.— Joan Llopis i Bofill. «Assaig històric sobre la Vila de Sitges»

Edició facsímil amb pròleg de J. Carbonell i Gener.

- 2.— Salvador Soler i Forment. «Càntic del Vinyet i altres poemes»

Amb un pròleg de Ramon Buckley.

EN PREMSA

- 3.— Ignasi Muntaner i Pascual. «Els conflictes catalans dels Segles XVII i XVIII segons els Llibres de la Universitat de Sitges»

Amb un pròleg de Miquel Coll i Alentorn.

EN PREPARACIO

- 4.— Emerencià Roig i Raventós. «Sitges dels nostres avis»

Patrocinat
per la

**Caixa d'Estalvis
del Penedès**